

ननुयदिचपरमात्मनोजीवाजायंतइतिनियंतृनियम्यभावउच्यतेतथासतिजीवानामनित्यत्वप्रसंगेनप्रतिदिनंकृतनाशाकृताभ्यागमप्रसंगःस्यात्किंचतदामोक्षोनामजीवस्यस्वरूपहानिरेवस्यात्नचैतद्युक्तंस्वप्रकाशानंदात्मनोऽविद्याकृतानर्थनिवृत्तिमात्रस्यमोक्षत्वाभ्युपगमादित्याशंक्योपाधिजन्मनैवजीवानांजन्मउच्यतेनस्वतःअघटनादित्याह नघटतइति तत्रकिंप्रकृतेर्जीवरूपेणोद्भवःस्यात्पुरुषस्यवाउभयोर्वाआद्येजीवानांजडत्वापत्तिःद्वितीयेपुरुषस्यविकारित्वप्रसंगःअतएवनतृतीयइत्याशयेनोक्तंप्रकृतिपुरुषयोरुद्भवोनघटतइतिश्रुत्याऽजत्वप्रतिपादनादपीत्याहअजयोरिति तथाचश्रुतिःअजामेकांलोहितशुक्लकृष्णांबद्धींप्रजांजनयंतींसरूपांअजोऽस्येकोजुषमाणोऽनुशेतेजहात्येनांभुक्तभोगामजोऽन्यइतिउभययुजातुभवंतिउभयंचतद्युज्यतइतिउभययुक्संबद्धंपरस्पराध्यस्तमितियावत्तेनअसुभृतःप्राणायुपाधयोजीवाजायंतइत्यर्थःजलबुद्बुदवदिति यथाकेवलेनजलेनानिलेनवाजलबुद्बुदानभवंति किंतुमिलिताभ्यांतद्वत्तत्रयथाऽनिलोनिमित्तंजलमुपादानम् एवमत्रापिप्रकृतिर्निमित्तंपुरुषउपादानंतस्माद्वाएतस्मादात्मनआकाशःसंभूतःसोऽकामयतबहुस्यांप्रजायेयेति यथाऽग्नेःक्षुद्राविस्फुलिगाव्युच्चरंत्येवमेवास्मादात्मनःसर्वेप्राणाःसर्वेलोकाःसर्वेदेवाःसर्वाणिभूतानिसर्वेवात्मानोव्युच्चरंतीत्यादिश्रुतिषुचेतनाचेतनप्रपंचस्यपरमात्मोपादानत्वश्रवणात् नचविकारित्वंपरिणामानंगीकारात्

**नघटतउद्भवःप्रकृतिपुरुषयोरजयोरुभययुजाभवंत्यसुभृतोजलबुद्बुदवत् ॥ त्वयितइमेततोविविधनाम
गुणैःपरमेसरितइवार्णवेमधुनिलिल्युरशेषरसाः ॥ ३१ ॥**

केचित्पुनःपरिणाममंगीकृत्यआत्मनोविकारभियाविपरीतंनिमित्तोपादानभावमिच्छंति सर्वथातावत्प्रकृतिपुरुषैक्याद्भवतीतिसिद्धं तदेकमेवाद्वितीयं ब्रह्मअजामेकामविनाशीवारेऽयमात्मेत्यादिश्रुतिबलात् उत्पत्तिश्रवणाच्चजीवानामौपाधिकमेवजन्मनस्वतइत्युक्तं उपाधिलयेनपरमात्मनिपुनर्लयश्रवणादपिनवास्तवंजन्मेत्याह त्वयितइति त्वयिकारणात्मनितइमेजीवाः ततइति यतो नवास्तवंजन्मतस्माद्विविधनामगुणैरनेकप्रकारकार्योपाधिभिःसहनिलिल्युःलीनाबभूवुः तत्रसुषुप्तिप्रलययोर्मधुन्यशेषरसाइवलीयंते यथामधुनिसकलकुसुमरसाविशेषतोनुपलक्ष्यमाणा अपिसामान्येनोपलक्ष्यंते एवंस्वापादौविशेषमात्रलयात् कारणस्यविद्यमानत्वात्सामान्यतोवर्तते मुक्तौतुकारणस्यापिलयात् त्वयिपरमेनिरुपाधौसरितइवार्णवेलीयंतइतिविवेकः तथाचश्रुतयः यथासौम्यमधुकृतोमधुनिस्तिष्ठंतिनानाऽत्ययानांवृक्षाणांरसान् समवहारमेकतांसंगमयंति तेयथानतत्रविवेकंलभंतेअमुष्याहंवृक्षस्यरसोऽस्म्यमुष्याहंवृक्षस्यरसोऽस्मीत्येवमेवरवुसौम्येमाःप्रजाःसतिसंपद्यन्विदुःसतिसंपद्यामहइति यथानद्यःस्पंदमानाःसमुद्रेऽस्तंगच्छंति नामरूपेविहायतथाविद्वान्नामरूपा